

HỘI VĂN NGHỆ DÂN GIAN VIỆT NAM

NGUYỄN NGỌC THANH (CHỦ BIÊN)

HOÀNG CHÍN THANH - HOÀNG VĂN PHONG

(Sưu tầm, giới thiệu)

**THƠ CA DÂN GIAN
NGƯỜI LA CHÍ**

NHÀ XUẤT BẢN HỘI NHÀ VĂN

HỘI VĂN NGHỆ DÂN GIAN VIỆT NAM
NGUYỄN NGỌC THANH (CHỦ BIÊN)
HOÀNG CHÍN THANH - HOÀNG VĂN PHONG
(Sưu tầm, giới thiệu)

THƠ CA DÂN GIAN
NGƯỜI LA CHÍ

NHÀ XUẤT BẢN HỘI NHÀ VĂN

**DỰ ÁN CÔNG BỐ, PHỔ BIẾN
TÀI SẢN VĂN HÓA, VĂN NGHỆ DÂN GIAN
VIỆT NAM**

(E1, Ngõ 29, Tạ Quang Bửu - Bách Khoa - Hà Nội
Điện thoại: (04) 3627 6439; Fax: (04) 3627 6440
Email: duandangian@gmail.com)

BAN CHỈ ĐẠO

1. GS. TSKH. TÔ NGỌC THANH	<i>Trưởng ban</i>
2. ThS. HUỲNH VĨNH ÁI	<i>Phó Trưởng ban</i>
3. GS.TS. NGUYỄN XUÂN KÍNH	<i>Phó Trưởng ban</i>
4. Nhà văn ĐỖ KIM CUÔNG	<i>Ủy viên</i>
5. TS. ĐOÀN THANH NÔ	<i>Ủy viên</i>
6. TS. TRẦN HỮU SƠN	<i>Ủy viên</i>
7. Ông NGUYỄN KIÊM	<i>Ủy viên</i>
8. Nhà giáo NGUYỄN NGỌC QUANG	<i>Ủy viên</i>
9. ThS. VŨ CÔNG HỘI	<i>Ủy viên</i>
10. Ông TRƯƠNG THANH HÙNG	<i>Ủy viên</i>

GIÁM ĐỐC VĂN PHÒNG DỰ ÁN

TS. ĐOÀN THANH NÔ

LỜI GIỚI THIỆU

Hội Văn nghệ dân gian Việt Nam (VNDGVN) là một tổ chức chính trị xã hội nghề nghiệp, nằm trong khối Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam.

Quyết định số 82/NV, ngày 01/03/1967 của Bộ Nội vụ thay mặt Chính phủ đã cho phép Hội Văn nghệ dân gian thành lập và hoạt động trên phạm vi toàn quốc và có mối liên hệ nghề nghiệp với các tổ chức khác ở trong nước và nước ngoài.

Tôn chỉ mục đích của Hội là **“Sưu tầm, nghiên cứu, phổ biến và truyền dạy vốn văn hóa - văn nghệ dân gian các tộc người Việt Nam”**. Trên cơ sở thành quả của các công việc trên, Hội là một trong những đội quân chủ lực góp phần bảo tồn và phát huy những giá trị văn hóa - văn nghệ mang đậm bản sắc dân tộc đã được ông cha ta sáng tạo và giữ gìn trong suốt mấy nghìn năm của lịch sử dân tộc.

Những giá trị sáng tạo đó thể hiện mối quan hệ của các tộc người Việt Nam với thiên nhiên thông qua các tri thức sản xuất nông nghiệp; với xã hội thông qua phong tục tập quán, hội xuân; với nhân sinh quan thông qua các nghi lễ vòng đời người; với vũ trụ và thế giới tự nhiên đã được siêu nhiên hóa thông qua các loại hình tín ngưỡng tôn giáo; với lý tưởng thẩm mỹ thông qua các sáng tạo văn học nghệ

thuật. Ở mỗi tộc người Việt Nam, những lĩnh vực và hình thái văn hóa - văn nghệ này lại được thể hiện trong một sắc thái riêng. Chính kho tàng văn hóa đa dạng đó là nội dung, là đối tượng hoạt động của hội viên Hội VNDGVN.

Sau gần 50 năm hoạt động, được sự lãnh đạo của Đảng và sự chăm sóc của Nhà nước, Hội VNDGVN đã lớn mạnh với trên 1.200 hội viên. Số công trình do hội viên của Hội đã hoàn thành lên đến 5.000 công trình, hiện đang được lưu giữ và bảo vệ tại Văn phòng Hội.

Được sự quan tâm của Ban Bí thư và Thủ tướng Chính phủ, Dự án “**Công bố và phổ biến tài sản văn hóa - văn nghệ dân gian các dân tộc Việt Nam**” đã được phê duyệt. Trong giai đoạn I (2008 - 2012), Dự án đã xuất bản 1.000 công trình, tác phẩm văn hóa - văn nghệ dân gian các dân tộc; Giai đoạn II (2013 - 2017) Dự án sẽ tiếp tục công bố thêm 1.500 công trình nữa.

Hy vọng, các xuất bản phẩm của Dự án sẽ cung cấp cho bạn đọc trong và ngoài nước một bộ sách mang tính chất bách khoa thư về các sắc màu văn hóa của các tộc người Việt Nam, phục vụ thiết thực vào việc tra cứu, mở rộng hiểu biết của bạn đọc về truyền thống văn hóa giàu có và độc đáo đó; góp phần xây dựng nền “văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”.

Trong quá trình thực hiện nhiệm vụ, Dự án mong nhận được ý kiến chỉ bảo kịp thời của bạn đọc gần xa.

Xin chân thành cảm ơn!

Trưởng Ban Chỉ đạo thực hiện Dự án

GS.TSKH. TÔ NGỌC THANH

LỜI NÓI ĐẦU

Người La Chí ở Lào Cai cư trú tập trung ở xã Nậm Khánh, huyện Bắc Hà; xã Nàn Sán huyện Si Ma Cai. So với một số dân tộc khác trong vùng, người La Chí hiện còn lưu giữ được nhiều nét văn hóa dân gian đặc sắc về phong tục tập quán, đời sống tín ngưỡng, lễ hội truyền thống, đặc biệt là kho tàng thơ ca dân gian với nhiều loại hình khác nhau như: thơ ca trong lao động sản xuất, trong đời sống sinh hoạt văn hóa cộng đồng, trong các lễ hội truyền thống mang đậm nét văn hóa đặc trưng riêng. Tuy nhiên, thơ ca dân gian của người La Chí chưa được nhiều tác giả nghiên cứu sưu tầm. Trước đây đã có một số công trình nghiên cứu của tác giả Nguyễn Văn Huy, theo cuốn *"Các dân tộc vùng cao ở Bắc Kỳ từ Phong thổ tới Lạng Sơn"* xuất bản năm 1924, của tác giả M.Abadie người Pháp, đã viết "Người La Chí là cư dân bản địa, thổ dân ở vùng Hoàng Su Phì và Xín Mần đã từ mấy ngàn năm nay".

Nhà nghiên cứu Nguyễn Văn Huy cũng khẳng định rằng, người La Chí định cư ở vùng Hoàng Su Phì và Xín Mần của Hà Giang từ rất lâu. Ngay cả người Cờ Lao và

người Nùng di cư đến vùng Hoàng Su Phì cách nay gần 200 năm đã thấy người La Chí định cư ở vùng đất này... Các công trình nghiên cứu này đã giới thiệu khái quát về lịch sử tộc người, văn hóa dân gian của người La Chí, trong khi chưa có công trình nghiên cứu chuyên sâu về thơ ca dân gian của người La Chí.

Thơ ca dân gian của người La Chí ra đời và phát triển có mối quan hệ mật thiết với đời sống sinh hoạt, văn hóa, tín ngưỡng của cộng đồng, do cộng đồng sáng tạo ra, nên mỗi bài thơ, vần thơ mang đậm hơi thở, những nét văn hóa của chủ thể đã sáng tạo ra. Tuy nhiên, trong giai đoạn hiện nay, thơ ca dân gian của người La Chí đang bị mai một dần do sự biến đổi về điều kiện kinh tế, xã hội - văn hóa. Môi trường, không gian dành cho thơ ca dân gian phát triển ngày càng bị thu hẹp dần, dẫn tới nguy cơ mai một, hao mòn kho tàng thơ ca dân gian ngày càng lớn.

Chính vì vậy, ở công trình này, tác giả chỉ tập trung sưu tầm, tìm hiểu về thơ ca dân gian và một số bài cúng của người La Chí ở tỉnh Lào Cai và tỉnh Hà Giang. Qua đó tìm hiểu mối quan hệ, vai trò của thơ ca dân gian với đời sống văn hóa của cộng đồng địa phương.

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU	9
CHƯƠNG I. KHÁI QUÁT CHUNG VỀ NGƯỜI LA CHÍ	11
I. Địa bàn cư trú và dân số người La Chí.....	11
II. Địa bàn xã Nậm Khánh huyện Bắc Hà	13
III. Quá trình di cư của người La Chí đến Lào Cai.....	15
IV. Đặc điểm kinh tế - xã hội của người La Chí	17
4.1. Đặc điểm kinh tế	17
4.2. Đặc điểm xã hội	25
V. Môi trường cư trú	36
CHƯƠNG II. TRUYỆN KỂ, CÂU ĐÓ, TỤC NGỮ DÂN GIAN LA CHÍ.....	37
I. Truyện kể dân gian La Chí	37
II. Câu đố	69
III. Tục ngữ	82

CHƯƠNG III. THƠ CA DÂN GIAN

NGƯỜI LA CHÍ.....	87
I. Một số thể loại hát dân gian người La Chí	88
1.1. Hát ru.....	88
1.2. Dân ca lao động sản xuất	91
1.3. Bài hát giao duyên.....	126
1.4. Thơ ca trong nghi lễ	179
1.5. Hát mô côi.....	220
1.6. Hát khác.....	228
II. Nhạc dân gian người La Chí	239
2.1. Trống - trống khuê.....	239
2.2. Chiêng - ưm tò mo.....	241
2.3. Đàn tính (còn gọi là tính tấu)	242
SUMMARY	247

THƠ CA DÂN GIAN NGƯỜI LA CHÍ
NGUYỄN NGỌC THANH (CHỦ BIÊN)
HOÀNG CHÍN THANH - HOÀNG VĂN PHONG

NHÀ XUẤT BẢN HỘI NHÀ VĂN
65 Nguyễn Du - Hà Nội
Tel & Fax: 04.38222135

E-mail: nxbhoinhavan@yahoo.com.vn
<http://nxbhoinhavan.com>

Chi nhánh miền Nam
371/16 Hai Bà Trưng-Q3-TP. HCM
Tel & Fax: 08.38297915

Email: nxbhnv.saigon@gmail.com
Chi nhánh miền Trung và Tây Nguyên
42-Trần Phú-thành phố Đà Nẵng
Tel: 0511.3849516

Email: nxbhnv.mientrungtaynguyen@gmail.com

Chi nhánh miền Tây Nam Bộ
314C - Hoàng Lam - thành phố Bến Tre
Tel: 075.3812736 – 016.998.083.86
Email: nxbhnmekong@gmail.com

Chịu trách nhiệm xuất bản:
TRẦN QUANG QUÝ

Chịu trách nhiệm nội dung:
TRẦN QUANG QUÝ

Biên tập: TẠ VIẾT ĐĂNG
Sửa bản in: HOÀNG THỊ THIỆU
Chế bản: CTY TNHH ĐT & SX PHÚ SƠN
Trình bày bìa: CTY TNHH ĐT & SX PHÚ SƠN

Đối tác liên kết:

HỘI VĂN NGHỆ DÂN GIAN VIỆT NAM

In 2.000 cuốn, khổ 14,5x20,5cm Tại Công ty TNHH Sản xuất - Thương mại Hưng Hà. Địa chỉ: Số 9, Tập thể Điện tử Sao Mai, Phường Nghĩa Đô, Quận Cầu Giấy, TP. Hà Nội.

Số đăng ký kế hoạch xuất bản: 3115-2016/CXBIPH/85-100/HNV.

Quyết định xuất bản số: 1319/QĐ-NXBHNV ngày 20/09/2016.

Mã số sách tiêu chuẩn quốc tế - ISBN: 978-604-53-7167-1

In xong và nộp lưu chiểu năm 2016.